

Instrukcja do „Bazy rolników”

Grzegorz Smoliński

Spis treści

1	Odczyt	1
1.1	Wyszukiwanie zmiennych i pobieranie ich opisu	2
1.2	Filtrowanie i odczyt bazy	3
2	Modyfikacja kontaktów	8
2.1	Importowanie danych do bazy	9
2.2	Zawieszanie kontaktów	12
2.3	Usuwanie kontaktów i telefonów	13
3	Modyfikacja zmiennych	15
3.1	Dodawanie/zmienianie opisu zmiennych	16
3.2	Zmienianie nazw zmiennych	16
3.3	Rekodowanie odpowiedzi	17
3.4	Dodawanie i usuwanie zmiennych bez historii	19
3.5	Usuwanie danych na podstawie zmiennej i daty	20
4	Kopia oraz wydajność bazy	22
4.1	Zapisywanie i przywracanie kopii	23
4.2	Dodatkowe uwagi o wydajności bazy	24

Spis rysunków

1.1	Interfejs do wyszukiwania zmiennych i pobierania ich opisu.	2
1.2	Pobrano opis zmiennych.	2
1.3	Interfejs do filtrowania i odczytu bazy.	3
1.4	Wynik filtrowania.	7
1.5	Pobrana baza.	7
2.1	Interfejs do importowania danych do bazy.	9
2.2	Poprawna baza do importu.	10
2.3	Interfejs do zawieszania kontaktów.	12
2.4	Plik z informacją o zawieszonych kontaktach.	13
2.5	Interfejs do usuwania kontaktów i telefonów.	14
3.1	Interfejs do dodawania/zmieniania opisu zmiennych.	16
3.2	Interfejs do zmieniania nazw zmiennych.	16
3.3	Interfejs do rekodowania odpowiedzi.	17
3.4	Uproszczony fragment bazy rolników.	18
3.5	Uproszczony fragment bazy rolników po rekodowaniu odpowiedzi.	18
3.6	Interfejs do dodawania i usuwania zmiennych bez historii.	19
3.7	Interfejs do usuwania danych na podstawie zmiennej i daty.	20
3.8	Pobrano plik ze zmiennymi i datami (sezonami).	21
4.1	Interfejs do zapisywania i przywracania kopii.	23

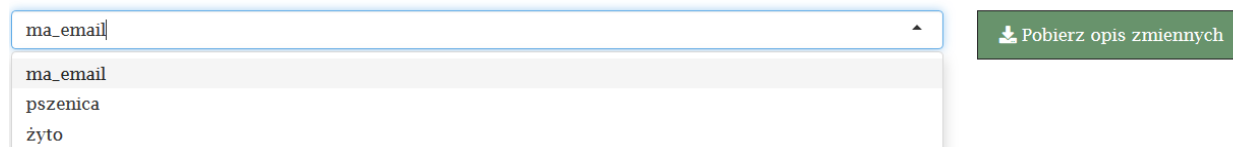
Rozdział 1

Odczyt

1.1. Wyszukiwanie zmiennych i pobieranie ich opisu

Aplikacja „Baza rolników” ma w zamierzeniu dawać użytkownikowi dużą swobodę w tym, jakimi zmiennymi chce opisywać kontakty w bazie. Z tego powodu zmienne, z niewielkimi wyjątkami, nie są predefiniowane. Sprawia to równocześnie, że po stronie użytkownika leży odpowiedzialność, by zmienne miały jasne znaczenie i nie powtarzały informacji (nie obciążały niepotrzebnie bazy danych).

Wyszukiwanie zmiennych

Rysunek 1.1: Interfejs do wyszukiwania zmiennych i pobierania ich opisu.

Rozwijana lista (rys. 1.1) pozwala podejrzeć wszystkie zmienne stworzone przez użytkownika. Program przy każdym imporcie danych tworzy zmienną „ma_email”, która również znajduje się na tej liście. Zmienna ta mówi o tym, czy kontakt posiada adres e-mail („Tak”/„Nie”), sprawdzając, czy w miejscu adresu e-mail podano nazwę składającą się ze znaku „@”.

Aplikacja wykorzystuje ponadto dwie dodatkowe zmienne: status i województwo, które nie znajdują się na liście, ponieważ filtrowanie za ich pomocą odbywa się w inny sposób - nie poprzez ręczne wpisywanie ich do pól z warunkiem filtrującym, ale wybór statusów i województw z listy poniżej pól do wpisywania warunku filtrującego.

Po prawej od rozwijanej listy ze zmiennymi znajduje się przycisk, za pomocą którego można pobrać bardziej szczegółowe informacje o wszystkich zmiennych z listy. Oprócz nazwy, jest to etykieta (opis zmiennej, który stworzył użytkownik) oraz wartości, jakie zmienna obecnie przyjmuje (czyli te, które rzeczywiście występują w bazie danych). Dla zmiennych jakościowych wszystkie wartości zostaną wypisane, natomiast dla zmiennych ilościowych będzie to wartość minimalna i maksymalna. Pobrany zostanie plik Excel (rys. 1.2).

	A	B	C
1	zmienna	etykieta	wartości
2	ma_email		"Nie"
3	pszenica		min. 11, max. 1111
4	żyto		min. 98, max. 100

Rysunek 1.2: Pobrany opis zmiennych.

Filtrowanie i odczyt bazy

Warunek logiczny na wartości zmiennych bez braków danych

& - i,
| - lub,
== - jest równe,
!= - nie jest równe,
>, >=, <, <= - relacje mierzoności

Warunek logiczny na wartości zmiennych wraz z brakami danych

! - zaprzeczenie (nieprawda, że),
is.na(nazwa_zmiennej) - zmienna ma braki danych,
%in% - wartości zmiennej znajdują się w zbiorze ci("wartość", "wartość"), np.
na_kogo_zagłosowano_w_wyborach %in% c("Kandydat A", "Kandydat B"),
(,) - zamykanie warunków w nawiasy

Sprawdź poprawność warunku

Województwa

☒ brak
☒ dolnośląskie
☒ kujawsko-pomorskie
☒ lubelskie
☒ lubuskie
☒ łódzkie
☒ małopolskie
☒ mazowieckie
☒ opolskie
☒ podkarpackie
☒ podlaskie
☒ pomorskie
☒ śląskie
☒ świętokrzyskie
☒ warmińsko-mazurskie
☒ wielkopolskie
☒ zachodniopomorskie

Statusy

☒ Brak odpowiedniej osoby
☒ Kwota wyczerpana
☐ Mieszkanie prywatne/firma
☐ Nie ma takiego numeru
☐ Nieefektywny
☒ Nikt nie odbiera
☐ Odmowa udziału w jakichkolwiek badaniach
☒ Odmowa-respondent
☒ Odmowa-sekretariat
☐ Poczta głosowa/automatyczna sekretarka/fax
☐ Powtórzony numer
☒ Przełożony
☒ Przerwany
☒ Wymogi
☒ Wywiad
☐ Zajęte

Jaki co najmniej odsetek mają stanowić te statusy?

0.5

Data końca sezonu, w którym odbędzie się badanie

2020-09-30

Do którego sezonu będą odnosić się pytania?

Poprzedniego

Od kiedy przeszukiwać kontakty?

rrrr-mm-dd

Do kiedy śledzić historię?

2020-08-05

Zastosuj filtr

☐ Uwzględnij braki danych

Wylosuj n-rekordów

Pobierz bazę

Rysunek 1.3: Interfejs do filtrowania i odczytu bazy.

1.2. Filtrowanie i odczyt bazy

Filtrowanie bazy danych opiera się na (1) rozróżnieniu pomiędzy zmiennymi widocznymi na liście zmiennych a statusem i województwem; (2) rozróżnieniu pomiędzy wynikami filtrowania niezawierającymi braków danych i zawierającymi je; (3) określeniu czasu dla wyszukiwanych informacji, w tym określeniu, czy program powinien zwracać dane historyczne, tzn. dane, o których wiadomo, że dla danego kontaktu są inne niż dane późniejsze. Interfejs do filtrowania i odczytu bazy przedstawia rys. 1.3.

Filtrowanie oraz odczyt bazy składa się z osobnych etapów wyznaczanych przez przyciski „Zastosuj filtr” oraz „Pobierz bazę”, w takiej właśnie kolejności. Zatem, aby móc pobrać bazę, trzeba wcześniej określić, jaki jej fragment jest potrzebny. Nie jest możliwe pobranie całej bazy, choć możliwe jest wyświetlenie wielkości całej bazy z podziałem na województwa - stanie się tak, jeśli w polu „Warunek logiczny na wartości zmiennych bez braków danych” nic nie zostanie wpisane lub wpisany filtr będzie miał błędy, a mimo to użyje się przycisku „Zastosuj filtr”.

Pierwszym etapem stworzenia filtru jest wypełnienie co najmniej pola „Warunek logiczny na wartości zmiennych bez braków danych” tekstem o poprawnej składni. Poprawność jest wyznaczana poprzez spełnienie następujących warunków:

- zastosowano wyłącznie zmienne, które znajdują się na liście „Wyszukiwanie zmiennych”
- zmienne te, jeśli występuje ich więcej niż jedna, łączone są za pomocą dozwolonych spójników logicznych, tj. „i” bądź „lub”

- w polu „warunek logiczny na wartości zmiennych bez braków danych” nie posłużono się składnią, która pozwala wyszukiwać braki danych, czyli „is.na(nazwa_zmiennej)”
- zawężanie wartości zmiennej odbywa się za pomocą poprawnych funkcji, jak np. jest równe (==), nie jest równe (!=)

W obu polach „Warunek logiczny...” wypisane są elementy, których można użyć, budując wyrażenie filtrujące. Za wyjątkiem „is.na(nazwa_zmiennej)”, wszystkie je można wykorzystywać w dowolnym polu. Poniżej przedstawiono przykłady poprawnych wyrażzeń:

pszenica > 5 & żyto>50

Szukamy tych, którzy mają więcej niż 5 ha pszenicy i więcej niż 50 ha żyta. Nie ma znaczenia, w jakich miejscach zastosujemy bądź nie spacje.

(pszenica > 5 & żyto > 50) | ma_email == "Tak"

Do poprzedniego warunku dodajemy - „lub zmienna ma_email przyjmuje wartość „Tak””. Należy zauważyć, że (1) nawiasy mają znaczenie - jeśli ktoś nie ma więcej niż 5 ha pszenicy i 50 ha żyta, ale posiada email, to zostanie wyszukany; (2) w przypadku zmiennej jakościowej, wartości, które nas interesują, muszą być wypisane z użyciem cudzysłowu angielskiego (górnego).

W powyższym przypadku nie było konieczne zastosowanie nawiasów - najpierw jest bowiem zawsze ewaluowany spójnik „i”, a dopiero później „lub”. Wcześniej od „i” jest ewaluowane zaprzeczenie („!”).

(pszenica > 5 & żyto > 50) | (is.na(pszenica) & is.na(żyto))

Szukamy tych, którzy mają więcej niż 5 ha pszenicy i więcej niż 50 ha żyta lub są w bazie, lecz nie ma informacji o tym, ile mają pszenicy i ile mają żyta.

(pszenica > 5 & żyto > 50) | is.na(pszenica) | is.na(żyto)

Szukamy tych, którzy mają więcej niż 5 ha pszenicy i więcej niż 50 ha żyta lub są w bazie, lecz nie ma informacji o tym, ile mają pszenicy lub ile mają żyta.

Jeśli chcemy w wynikach wyszukiwania otrzymać również te osoby, dla których istnieją braki danych, powinniśmy trzymać się pewnych dodatkowych warunków:

- w polu „Warunek logiczny na wartości zmiennych wraz z brakami danych” nie może pojawić się zmienna, która nie pojawiła się w polu „Warunek logiczny na wartości zmiennych bez braków danych”
- nie jest możliwe, aby ta sama osoba miała np. informację o areale pszenicy i jednocześnie nie miała takiej informacji, czyli w przypadku braków danych należy używać spójnika „lub” wtedy, gdy dotyczy to tej samej zmiennej

Program daje częściowo możliwość sprawdzenia, czy utworzony przez nas warunek jest poprawny. Oczywiście, nie da się sprawdzić, czy jest on zgodny z intencją użytkownika, ale pozwala wykryć błędy składniowe, takie jak: niepoprawna nazwa zmiennej czy użycie

funkcji, która nie istnieje lub nie może być wykorzystana do filtrowania. Służy do tego przycisk „Sprawdź poprawność warunku”. Zwraca on trzy rodzaje wyników - puste, jeśli nie ma czego sprawdzać; „OK”, jeśli wszystko jest poprawne; lub ogólną informację, że występuje błąd.

W dalszej kolejności trzeba wybrać województwa, które chcemy przeszukiwać oraz określić, jakie statusy będą brane pod uwagę. Statusy to rezultaty wcześniej wykonywanych połączeń.

O ile kwestia województw nie wymaga dalszych wyjaśnień, o tyle przeszukiwanie statusów wiąże się z różnymi rozwiązaniami, o których użytkownik powinien wiedzieć. Po pierwsze, dla każdego kontaktu przechowywanych jest maksymalnie dwadzieścia ostatnich statusów. Po drugie, wyszukiwanie opiera się na tym, że określa się, jaki odsetek interesujące nas statusy mają stanowić spośród wszystkich, które przynależą do danego kontaktu. Oba te kryteria można modyfikować: wybierać statusy wedle uznania oraz ustalać minimalny dla nich odsetek w odpowiednim polu. Domyślnie wybrano statusy wskazujące na to, że ktokolwiek odezwał się podczas próby kontaktu (oraz nie zakończyło się to informacją o tym, że numer prowadzi pod zły adres) i ustawiono minimalny odsetek tych statusów na 0,5. Jeśli jako minimalny odsetek wpisałoby się coś, co nie jest liczbą lub wartość większą niż 1 bądź mniejszą niż 0, to program przeformułuje ją na 0,5.

Ostatnim elementem stanowiącym kryterium wyszukiwania jest czas. Określa się go za pomocą czterech pól: dwa pierwsze odnoszą się do tego, kiedy będzie miało miejsce badanie oraz jaki okres będzie nas w tym badaniu interesował (tj. do którego sezonu będą odnosić się pytania kwalifikujące do badania), dwa kolejne pola dotyczą tego, od kiedy wyszukiwać rekordy w bazie oraz, jak daleko sięgać do historii każdego z kontaktów.

Program wszystkie daty w przypadku filtrowania zaokrągla do sezonów. Sezon to okres od początku października do końca września. Oparcie się na sezonach oznacza, że dla danego kontaktu przechowywana jest, dla danej zmiennej, tylko jedna wartość z danego sezonu, aktualizowana na podstawie daty badania, tzn. wartość najnowsza. Jeśli przeprowadzono badanie 2020-04-04, w którym respondenta X zapytano o areał pszenicy i o to samo pytano tego samego respondenta 2020-05-05, to zachowana zostanie jedynie wartość z badania 2020-05-05, ponieważ obie te daty przynależą do tego samego sezonu.

Naturalniejsze wydaje się jednak myślenie o datach bez konieczności zaokrąglania ich w głowie do sezonów, dlatego zakłada się, że użytkownik będzie wprowadzał rzeczywiste daty, które go interesują, a program sam zaokrągli je do sezonów. Zaokrąglanie do sezonów odbywa się poprzez wyznaczenie ostatniego dnia sezonu, do którego należy data, czyli za każdym razem będzie to trzydziesty września, zmieniać będzie się jedynie rok.

Pierwszą rzeczą, którą należy ustalić w trakcie filtrowania, jeśli chodzi o daty, jest to, jaki sezon będzie nas interesował. Możliwe są dwa warianty - w przypadku pola dotyczącego sezonu, w którym odbędzie się badanie, może to być obecny sezon lub przyszły (wyznaczany przez datę z ostatnim dniem danego sezonu). W przypadku sezonu, do którego będą odnosić się pytania, do wyboru jest sezon obecny lub poprzedni (wyznaczany przez opcje „Obecnego” lub „Poprzedniego”). Chodzi tu, oczywiście, o to, jaka będzie konstrukcja pytania w kwestionariuszu w stosunku do tego, w którym sezonie odbywa się badanie.

Następnym kryterium jest to, od kiedy dane uznajemy za interesujące, a kiedy są już

tak stare, że nie mają dla nas znaczenia. Wyznacza to pole „Od kiedy przeszukiwać kontakty?”. Domyślnie nie ma ustawionej wartości, ale jeśli pozostanie puste lub jeśli wpisze się datę o niepoprawnym formacie, przeszukiwanie będzie się odbywać od roku 1970-01-01 zaokrąglonego do sezonów. Pole to, wyznaczając, od kiedy dane mają dla nas wartość, wyznacza tym samym, od kiedy dane przestajemy traktować jako brak danych. Jeśli przeszukujemy bazę od roku 2015, a istnieje kontakt, który posiada informacje o areale pszenicy wyłącznie dla roku 2014, to kontakt ten będzie traktowany jako taki, który wcale nie posiada informacji o areale pszenicy, a więc da się go wyszukać wyłącznie wtedy, gdy interesować nas będą również braki danych dla pszenicy.

Kolejna data to wartość wpisana w pole „Do kiedy śledzić historię?”. Przyjęto tu założenie, że użytkownik może chcieć wyszukać kontakt, w przypadku którego dane historyczne spełniają warunek filtru, ale dane nowsze nie spełniają, np. chcemy otrzymać osoby uprawiające ponad 5 ha pszenicy; dana osoba uprawiała ponad 5 ha pszenicy w sezonie 2016/2017, ale mniej niż 5 ha pszenicy w sezonie 2017/2018 i brak późniejszych danych o pszenicy dla tego kontaktu. W kilku przypadkach wyszukiwanie, mimo odpowiednich ustawień, może nie odnaleźć takiego kontaktu, np. jeśli w obecnym sezonie wiadomo, że osoba ta ma 5 ha pszenicy lub mniej i badanie, dla którego szukamy respondentów, odbędzie się w obecnym sezonie itp. w zależności od tego, jak ustawione zostały pola dot. tego, w którym sezonie badanie się odbędzie i do którego sezonu będą odnosić się pytania.

Myśląc o ustalaniu dat dla filtrowania, należy myśleć o tym jak o odrzucaniu informacji. Wyznaczamy datę początkową - od tej daty wartości zmiennych są dla nas interesujące oraz wyznaczamy datę końcową - jest to data tego, do którego sezonu będą odnosić się pytania w badaniu, do którego szukamy respondentów. Ten horyzont czasowy służy jednocześnie do określania ciągłości czasowej dla danych - respondent, dla którego mamy informacje o areale pszenicy w 2018 r., ale nie dla roku 2019 ani 2020, a jednocześnie szukamy od roku 2017 i interesuje nas sezon kończący się dnia 2020-09-30 (w tym sezonie odbędzie się nasze przyszłe badanie), nie będzie traktowany jako ktoś, kto ma brak danych dla sezonu 2020. Program przyjmie, że respondent ten uprawia tyle samo pszenicy, co w ostatnim sezonie, dla którego - w ramach przyjętego horyzontu czasowego - ma informacje. W tym wypadku będzie to rok 2018. Kierunek przyjmowania wartości biegnie najpierw od przeszłości do przyszłości, a później odwrotnie, tj. gdyby w naszym przypadku respondent miał informacje o areale pszenicy w 2020, a my szukalibyśmy danych dla 2019, to program przyjąłby, że respondent w 2019 miał tyle samo pszenicy, co w 2018. Gdyby od roku 2017 nie było informacji o areale pszenicy dla tego respondenta, to program przyjąłby, że w roku 2019 respondent ten miał tyle samo pszenicy, co w roku 2020.

Oznacza to tym samym, że wspomniany respondent nie jest przykładem osoby, dla której nie mamy danych dla roku 2019. Byłby takim przykładem tylko wtedy, jeśli w wyznaczonym horyzoncie czasowym nie mielibyśmy żadnych informacji o areale pszenicy dla tego respondenta.

Wypełnianie brakujących wartości dla zmiennych tam, gdzie to możliwe, sprawia jednocześnie, że czasem w wynikowej bazie danych mogą pojawić się wartości zmiennej pochodzące z horyzontu czasowego, który nas nie interesował. Przyjęto bowiem np., że nawet jeśli nie interesuje nas sezon kończący się 2020-09-30, tylko 2019-09-30, ale dla

danego kontaktu istnieją dane za 2020-09-30, to one mogą być użyte do wypełniania braków danych wtedy, gdy nie ma danych z przeszłości („odciętej” przeszłości). To nie działa jednak w przypadku odcinania od dołu, tj. szukaniu od określonej daty.

Poniżej zamieszczono wynik zapytania „pszenica > 5” dla pola bez braków danych oraz zapytania „pszenica > 5 | is.na(pszenica)” dla pola z brakami danych (rys. 1.4).

Zastosuj filtr

Wielkość bazy bez braków danych:
3

Wielkość bazy wraz z brakami danych:
3

Województwo	Liczebność	Udział
brak	1	33%
dolnośląskie	1	33%
mazowieckie	1	33%

☐ Uwzględnij braki danych

Wylusuj n-rekordów

Pobierz bazę

Województwo	Liczebność	Udział
brak	1	33%
dolnośląskie	1	33%
mazowieckie	1	33%

Rysunek 1.4: Wynik filtrowania.

Wyświetlenie osobnych zestawień dla wyników bez i z brakami danych pozwala porównywać, dla którego zapytania otrzymano satysfakcjonującą liczebność. Tabele są posortowane rosnąco względem liczebności. Aby pobrać bazę, wystarczy nacisnąć przycisk „Pobierz bazę”, choć wcześniej można jeszcze określić, czy uwzględnić braki danych (domyślnie: nie) oraz - jeśli nie chcemy pobierać wszystkich rekordów - ile z nich wylusować (losowanie spośród wyników z brakami danych lub bez, w zależności od tego, co zostało wybrane). Plikiem wynikowym jest plik Excel o postaci widocznej na rys. 1.5.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	telefon_1	telefon_2	nazwa	email	województwo	pszenica	data_pszenica	wyniki_najnowsze	najczęstszy_status	ostatni_status	data_ostatniego_statusu
2	111111111	444444444	GR7	brak	mazowieckie	11	2017-09-30	Tak	Nikt nie odbiera	Nikt nie odbiera	2020-04-04
3	222222222	555555555	GR8	brak	dolnośląskie	111	2017-09-30	Tak	Nikt nie odbiera	Nikt nie odbiera	2020-04-04
4	333333333	666666666	GR9	brak	brak	1111	2017-09-30	Tak	Nikt nie odbiera	Nikt nie odbiera	2020-04-04

Rysunek 1.5: Pobrana baza.

Nie wszystkie elementy są tu stałe - liczba kolumn z telefonami może się zmieniać w zależności od tego, jak rzeczywiście wygląda baza danych oraz może być więcej kolumn ze zmiennymi stworzonymi przez użytkownika (zależą one od tego, co rzeczywiście było wyszukiwane). Stałe elementy to natomiast: telefon_1, nazwa, email, województwo, zmienna i data_zmienna, wyniki_najnowsze, najczęstszy_status, ostatni_status, data_ostatniego_statusu. Data zmiennej to zawsze ostatni dzień sezonu, dla którego te dane zostały zebrane. Kolumna wyniki_najnowsze określa, czy w przypadku tego kontaktu mamy do czynienia z danymi historycznymi, tj. czy istniały nowsze dane, które nie spełniały warunku filtrowania - jeśli nie, wtedy są to wyniki najnowsze. Informacje na temat statusów mogą być pomocne w celu określenia, które kontakty powinny lepiej rokować. Najczęstszy status jest wybierany losowo wtedy, gdy więcej niż jeden był najczęstszy. Daty statusów nie są zaokrąglane do sezonów, dlatego w tym przypadku otrzymujemy precyzyjniejszą informację, kiedy dana osoba ostatni raz wzięła udział w badaniu (jest to data przypisana do określonego badania, a nie dokładna data, kiedy rozmawiano z respondentem).

Rozdział 2

Modyfikacja kontaktów

2.1. Importowanie danych do bazy

Aplikacja „Baza rolników” służy do gromadzenia i wyszukiwania kontaktów, które - zanim znalazły się w bazie - zostały wykorzystane w badaniu. Taka konstrukcja programu sprawia, że nie jest wspierane importowanie do bazy kontaktów nigdy niewykorzystanych, do których nie próbowano jeszcze dzwonić.

Import danych do bazy

Interfejs do importowania danych do bazy. Zawiera sekcję "Baza do importu" z przyciskami "Plik .xlsx" i "Nie wybrano", sekcję "Data badania" z polem tekstowym "rrrr-mm-dd" oraz duży przycisk "Importuj".

Rysunek 2.1: Interfejs do importowania danych do bazy.

Poniżej znajdują się warunki, jakie spełnić musi importowany plik, by został zaakceptowany:

- plik Excel o rozszerzeniu .xls lub .xlsx
- data badania w odpowiednim formacie, taka, która nie występuje jeszcze w bazie (tj. nie zaimportowano wcześniej badania o takiej dacie przeprowadzenia)
- wymagane są kolumny: „telefon_1”, „nazwa”, „email”, „województwo”, „status”
- nazwy kolumn, rozumiane jako nazwy zmiennych stworzone przez użytkownika, mogą zawierać tylko litery, cyfry i podkreślenia
- nie można nazwać żadnej kolumny „telefon_0” oraz liczby w nazwach kolumn z telefonami nie mogą być dwucyfrowe
- każdy kontakt musi mieć przypisany status z puli dozwolonych statusów
- każdy kontakt musi mieć przypisane województwo tylko z puli wszystkich województw w Polsce lub ewentualnie mieć słowo „brak”
- w kolumnie „telefon_1” możliwe są wyłącznie numery dziewięciocyfrowe lub numery dziewięciocyfrowe, po których następuje spacja, a dalej może być dowolna treść
- w kolejnych kolumnach z telefonami możliwe są wyłącznie numery dziewięciocyfrowe lub numery dziewięciocyfrowe, po których następuje spacja, a dalej może być dowolna treść lub też dozwolone jest samo słowo „brak”
- w kolumnach „nazwa” oraz „email” nie są dozwolone puste komórki. Jeśli zachodzi konieczność wskazania braków danych, to należy wpisywać odpowiednie określenie, np. „brak”

2.1. IMPORTOWANIE DANYCH DO BAZY

- w kolumnie „telefon_1” nie może być dubli
- w importowanej bazie nie może być mniej kolumn z telefonami niż występuje w bazie rolników
- liczby w nazwach kolumn z telefonami muszą być w kolejności rosnącej oraz przyrastać o 1
- numery telefonów dla danego kontaktu nie mogą się powtarzać, tj. dany numer nie może występować w więcej niż jednej kolumnie z telefonem dla tego samego kontaktu
- jeśli w danej kolumnie z telefonem występuje samo słowo „brak”, to na wszystkich kolejnych kolumnach z telefonem dla tego kontaktu musi również występować słowo „brak”
- w zmiennych stworzonych przez użytkownika, tj. w kolumnach innych niż tych z numerami telefonów, nazwą, email, statusem i województwem nie może występować samo słowo „brak”, ponieważ ono nie będzie poprawnie interpretowane przez program jako brak danych. W takich kolumnach należy pozostawić pustą komórkę w przypadku braków danych

W jednym z warunków była mowa o tym, że w nazwach kolumn, które miałyby być nazwami zmiennych tworzonymi przez użytkownika, można używać wyłącznie liter, liczb i podkreślenia. Jest to prawda, o ile rozumieć to jako ograniczenie na nazwę zmiennej (tj. nazwę, która później będzie się wyświetlać na liście zmiennych). Sytuacja jest jednak bardziej skomplikowana, jeśli rozumieć to jako tekst, który zostanie wpisany do kolumn w importowanej bazie, które odzwierciedlają zmienne stworzone przez użytkownika. Dochodzi tu bowiem jeszcze jeden warunek:

- w importowanej bazie, w nazwach kolumn, w których znajduje się nazwa zmiennej stworzonej przez użytkownika, musi, po nazwie zmiennej, występować spacja, a po niej nawias, który będzie pusty lub w którym będzie data w formacie rrrr-mm-dd, gdzie w „mm” może znajdować się tylko liczba 09, a w „dd” liczba 30. Daty zapisane w nawiasach muszą: być mniejsze niż data badania i mniejsze od ostatniego dnia obecnego sezonu.

Na str. 10 (rys. 2.2) pokazano przykład prawidłowo utworzonej bazy do importu.

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	telefon_1	telefon_2	nazwa	email	pszenica (2017-09-30)	żyto ()	województwo	status
2	111111111	444444444	GR7	brak	11	98	mazowieckie	Nikt nie odbiera
3	222222222	555555555	GR8	brak	111	99	dolnośląskie	Nikt nie odbiera
4	333333333	666666666	GR9	brak	1111	100	brak	Nikt nie odbiera

Rysunek 2.2: Poprawna baza do importu.

Z czego wynika konieczność dopisywania do utworzonych przez użytkownika zmiennych nawiasów z datą lub pustych nawiasów? Opiera się to na tym, że mogą się zdarzyć sytuacje, iż w badaniu przeprowadzanym w danym sezonie, nie pytano o obecny sezon, ale poprzedni lub jeszcze wcześniejszy, np. w badaniu odbywającym się w sezonie 2019/2020 zapytano respondenta o areał pszenicy w sezonie 2018/2019. W takich przypadkach przy nazwie zmiennej, w nawiasach, należy podać ostatni dzień jednego z poprzednich sezonów, do którego odnosi się dana zmienna - w bazie na rys. 2.2 zmienną taką jest pszenica. Ponieważ musi to być dzień końca sezonu, dlatego jako miesiąc jest wrzesień, a jako dzień - 30. Konieczność stosowania pustych nawiasów wtedy, gdy mowa o obecnym sezonie wynika z tego, że użytkownik powinien mieć świadomość tego, co robi (pozostawienie możliwości pustego miejsca mogłoby wiązać się z tym, że zapomniano po prostu dopisać przy zmiennej nawiasu z datą), gdyż określenie dat jest ważnym elementem importu, mając kluczowe znaczenie przy wyszukiwaniu rekordów. Zatem pusty nawias oznacza, że zmienna odnosi się do obecnego sezonu i z tego też powodu program nie pozwoli, by przy jakiejś zmiennej, zamiast pustego nawiasu, była data wskazująca na ostatni dzień obecnego sezonu - mogłoby to oznaczać, że użytkownik nie do końca rozumie, jakimi zasadami powinien się kierować. W przypadku nawiasów pozostawionych jako puste, program korzysta z daty badania wpisanej w polu „Data badania” - używa jej, by ocenić, czy dla obecnego sezonu, jeśli danych kontakt posiada już wartość dla tej zmiennej (np. żyta z naszego przykładu), należy ją zaktualizować czy nie. Jeśli datą badania jest 2020-05-05, natomiast w bazie rolników kontakt X posiada już wartość dla żyta z badania przeprowadzonego 2020-06-06, to zachowana zostanie wartość z badania, które odbyło się później.

Nieco inaczej wygląda to w przypadku informacji o województwie - jeśli do tej pory do kontaktu było przypisane określone województwo, a później zaimportowano bazę, w której znalazł się ten kontakt, lecz tym razem w miejscu województwa widniało słowo „brak”, to wartość „brak” zostanie zignorowana. Innymi słowo, „brak” w przypadku województw nigdy nie jest preferowany, bez względu na to, jak nowe byłyby te dane.

W trakcie importu przeprowadzany jest proces deduplikacji poprzez sprawdzanie, czy jakiegokolwiek numer telefonu danego kontaktu nie powtarza się z jakimkolwiek numerem telefonu innego kontaktu. Jeśli tak się dzieje, to wszystkie numery telefonu są zbierane, zachowywanych jest maksymalnie dziewięć różnych numerów i wszystkie one są przypisywane do jednego kontaktu. Wszystkie wartości zmiennych zostają zachowane ze wszystkich tych kontaktów, o ile nie są sprzeczne (tj. jeśli w wyniku deduplikacji okazuje się, że kontakt w badaniu z dnia 2020-09-09 podał areał pszenicy 50 ha oraz 5 ha, to zachowana zostaje jedna, losowa wartość). Jeśli chodzi o statusy, to zachowuje się maksymalnie dwadzieścia najnowszych statusów, a dla województw - najnowsze województwo inne niż „brak”. W przypadku nazwy oraz emaila dla takich kontaktów, preferowane są te nazwy i emaile, które nie są słowem „brak”; jeśli jest takich więcej niż jeden, wybierana jest wartość losowa. Jeśli któryś z tych kontaktów był zawieszony (patrz kolejny punkt), to zawieszenie zawsze jest preferowane.

Należy pamiętać, że preferowanie wartości różnych od słowa „brak” ma miejsce jedynie podczas deduplikacji. Jeśli 2020-05-05 wprowadzono nowe dane dla kontaktu X, w tym zmieniono email z „przykladowy@email.pl” na „brak”, to kontakt ten będzie miał od teraz w miejscu emaila słowo „brak”.

2.2. Zawieszanie kontaktów

Zawieszanie kontaktów służy jedynie do czasowego wyłączenia osób z wyszukiwania (a zatem i z udziału w badaniach). Można sobie wyobrazić sytuację, kiedy kontakt zostanie zawieszony na tak długo, że właściwie można go rozpatrywać jako zawieszzonego na zawsze. Taka funkcjonalność odpowiadałaby funkcjonalności Listy Robinsona jako miejsca, gdzie odkładają się dane osób, które nie chcą kontaktu. Idea czasowego zawieszania udziału w badaniach opiera się na tym, że w wielu przypadkach nie powinno się wyłączać kogoś z badań na zawsze, ponieważ wydaje się, że często są to decyzje pochopne, podejmowane pod wpływem emocji - zarówno ankietera, jak i potencjalnego respondenta. Bardziej prawdopodobne jest bowiem, że ktoś nie życzy sobie kontaktu przez określony czas lub w określonych sytuacjach niż zawsze, bezwzględnie.

Zawieszanie kontaktów możliwe jest na dwa sposoby - poprzez przeszukiwanie statusów lub przeszukiwanie numerów telefonów (rys. 2.3).

Zawieszanie kontaktów

Statusy

- ☐ Brak odpowiedniej osoby ☐ Kwota wyczerpana ☐ Mieszkanie prywatne/firma
☐ Nie ma takiego numeru ☐ Nieefektywny ☐ Nikt nie odbiera
☐ Odmowa udziału w jakichkolwiek badaniach ☐ Odmowa-respondent ☐ Odmowa-sekretariat
☐ Poczta głosowa/automatyczna sekretarka/fax ☐ Powtórzony numer ☐ Przełożony ☐ Przerwany
☐ Wymogi ☐ Wywiad ☐ Zajęte

Ile statusów przeszukiwać?

20

Na ile dni zawiesić?

1

Zawieś kontakty

Pobieranie kontaktów zawieszonych i ich przywracanie

Pobierz kontakty zawieszone

Kontakty zawieszone do ręcznego przywrócenia

Plik .xlsx

Nie wybrano

Przywróć kontakty

Kontakty do zawieszenia

Telefony (tylko jeden telefon dla kontaktu!)
oddzielane nową linią (enterem)
i bez przecinka na końcu

Na ile dni zawiesić?

1

Zawieś kontakty

Rysunek 2.3: Interfejs do zawieszania kontaktów.

W przypadku filtrowania ważny był udział statusów, natomiast w przypadku zawieszania określa się, które statusy jako jedyne mogą wystąpić w tylu maksymalnie najnowszych statusach dla danego kontaktu, ile określono w polu „Ile statusów przeszukiwać?”. Jeśliby np. zaznaczono statusy „Odmowa udziału w jakichkolwiek badaniach” oraz „Odmowa-respondent” i pozostawiono resztę pól z wartościami domyślnymi, tj. przeszukiwanie dwudziestu statusów i zawieszenie na jeden dzień, to na jeden dzień zawieszone zostaną te kontakty, w których we wszystkich statusach (ponieważ kontakt może mieć przypisanych maksymalnie dwadzieścia statusów) były tylko wartości „Odmowa udziału w jakichkolwiek badaniach” lub „Odmowa-respondent”. Jeśli w choć jednym z tych dwudziestu statusów zdarzyłaby się inna wartość, kontakt nie zostanie zawieszony.

Gdy chcemy zawiesić konkretną osobę, musimy znać choć jeden numer telefonu do niej przynależny. Nie ma powodu wypisywać więcej niż jednego numeru, ale gdyby tak się stało, to program zadziała poprawnie.

Dla kontaktów zawieszonych wciąż można importować nowe dane. Może się np. zdarzyć, że osoba, która jest zawieszona, jakimś sposobem znajdzie się w bazie do badania i weźmie w nim udział. Taki rekord wciąż można zaimportować i zostanie on zaktualizowany o nowe dane. To nie zmieni jednak jego stanu zawieszenia.

Mimo że monitorowanie upływu czasu zawieszenia dokonywane jest automatycznie, to wciąż można ręcznie przywrócić zawieszone kontakty. By to zrobić, najpierw najlepiej pobrać kontakty zawieszone (przycisk „Pobierz kontakty zawieszone”), ponieważ pozwoli to nie tylko mieć podgląd na wszystkie kontakty o takiej charakterystyce, ale również stworzy plik o strukturze, która jest konieczna do przywrócenia zawieszonych kontaktów (rys. 2.4).

	A	B	C	D	E
1	telefon_1	telefon_2	nazwa	email	ile_dni_do_użycia
2	111111111	444444444	GR7	brak	1

Rysunek 2.4: Plik z informacją o zawieszonych kontaktach.

W pobranym arkuszu znajdują się wszystkie kolumny z telefonami, nazwa, email oraz informacja, ile pozostało dni do tego, by kontakt mógł być ponownie wyszukiwany. By usunąć kogoś z listy kontaktów zawieszonych, wystarczy pozostawić w tym pliku interesujące nas rekordy i wczytać go, naciskając następnie przycisk „Przywróć kontakty”. Minimalna struktura pliku wymagana przy tej operacji to arkusz z kolumną „telefon_1” oraz jakiegokolwiek dane w tej kolumnie. Nie trzeba zatem zachowywać dokładnie takiej struktury, jak w pobranym pliku, choć posłużenie się uprzednio pobranymi danymi wydaje się najłatwiejsze.

2.3. Usuwanie kontaktów i telefonów

Usuwanie odpowiada sytuacji, kiedy sam użytkownik nie chce w bazie danych określonych osób lub numerów telefonów lub też osoba, której dane znajdują się w bazie, chce ich usunięcia - w całości lub poszczególnych numerów telefonów. Usunięcie takie nie gwarantuje, że numer telefonu, a zatem też kontakt, nie pojawi się ponownie (np. w wyniku importu jakiegoś starego badania lub ponownego odnalezienia tych danych w innych bazach, np. w Internecie).

Przeszukiwanie poprzez przeglądanie statusów opiera się na tej samej zasadzie, jak w przypadku zawieszania kontaktów - wszystkie wybrane statusy i tylko one muszą wystąpić w najnowszych tylu maksymalnie statusach, jaką liczbę wpisano w polu „Ile statusów przeszukiwać?” (rys. 2.5).

W przypadku usuwania numerów telefonów ważne jest pamiętanie o jednej rzeczy - jeśli usunięto numer telefonu, który jako jedyny widniał przy danym kontakcie, to cały ten kontakt zostanie usunięty z bazy danych.

Podobnie, jak w przypadku zawieszania kontaktów, w razie chęci usunięcia kontaktu na podstawie numeru telefonu, nie ma potrzeby wypisywania więcej niż jednego numeru telefonu dla tego kontaktu, choć takie działanie również przyniesie pożądaną efekt.

Usuwanie kontaktów i telefonów

Statusy

- ☐ Brak odpowiedniej osoby ☐ Kwota wyczerpana ☐ Mieszkanie prywatne/firma ☐ Nie ma takiego numeru ☐ Nieefektywny
☐ Nikt nie odbiera ☐ Odmowa udziału w jakichkolwiek badaniach ☐ Odmowa-respondent ☐ Odmowa-sekretariat
☐ Poczta głosowa/automatyczna sekretarka/fax ☐ Powtórzony numer ☐ Przełożony ☐ Przerwany ☐ Wymogi ☐ Wywiad ☐ Zajęte

Ile statusów przeszukiwać?

20

Usuń kontakty

Telefony do usunięcia

Telefony oddzielane nową linią (enterem)
i bez przecinka na końcu

Usuń telefony

Kontakty do usunięcia

Telefony (tylko jeden telefon dla kontaktu!) oddzielane nową linią
(enterem)
i bez przecinka na końcu

Usuń kontakty

Rysunek 2.5: Interfejs do usuwania kontaktów i telefonów.

Rozdział 3

Modyfikacja zmiennych

3.1. Dodawanie/zmienianie opisu zmiennych

Choć zmienne powinny mieć możliwie najbardziej informacyjne nazwy, to jednocześnie nie powinny być zbyt długie. Etykiety (opisy) pomagają wytłumaczyć użytkownikowi, co dokładnie oznacza dana zmienna. Zmienna „ma_email”, mimo że tworzona automatycznie, nie posiada etykiety. Użytkownik może taką stworzyć na podstawie informacji zamieszczonych w sekcji „Wyszukiwanie zmiennych”, choć nazwa zmiennej w połączeniu z wartościami, jakie przyjmuje, wydaje się wystarczająco jasna.

Dodawanie/zmienianie opisu zmiennych

Zmienne wraz z opisem

nazwa_zmiennej = opis
kolejne pary oddzielane nową linią (enterem) i bez przecinka na końcu

Dodaj/zmień opis zmiennych

Rysunek 3.1: Interfejs do dodawania/zmieniania opisu zmiennych.

Etykiety można tworzyć, zmieniać oraz usuwać. Usuwanie odbywa się poprzez przypisanie zmiennej pustej etykiety, np.

pszenica =

Zmiennych oraz opisów nie zamyka się w cudzysłów.

3.2. Zmienianie nazw zmiennych

Zmiana nazwy zmiennej może być podyktowana dwoma powodami - najbardziej oczywista jest sytuacja, kiedy jest to po prostu chęć posiadania zmiennej o innej nazwie. Zmiana nazwy może prowadzić jednak również do agregowania zmiennych.

Zmienianie nazw zmiennych

Stare i nowe nazwy zmiennych

stara_nazwa_zmiennej = nowa_nazwa_zmiennej
kolejne pary oddzielane nową linią (enterem) i bez przecinka na końcu

Zmień nazwy zmiennych

Rysunek 3.2: Interfejs do zmieniania nazw zmiennych.

Jako przykład niech posłuży zmienna „pszenica” oraz „żyto”. Załóżmy, że w badaniu z 2020-05-05 kontakt X miał 5 ha pszenicy, a w badaniu z 2020-06-06 ten sam kontakt miał 50 ha żyta. Zmiana nazwy zmiennej „pszenica” na „żyto” sprawi, że od teraz kontakt X będzie miał 5 ha żyta z badania wykonanego 2020-05-05 oraz 50 ha żyta z badania z dnia 2020-06-06. Ponieważ oba te badania odbyły się w tym samym sezonie, to zachowana zostanie wyłącznie nowsza informacja, zatem po zmianie nazwy zmiennej, utracone zostaną dane o tym, że kontakt X w badaniu z 2020-05-05 miał 5 ha żyta (oryginalnie: pszenicy). Do podobnej utraty informacji dojdzie, jeśli np. kontakt Y w badaniu

z 2020-04-04 miał 1 ha pszenicy oraz w tym samym badaniu miał 10 ha żyta. Wtedy, po zmianie nazwy zmiennej „pszenica” na „żyto”, tylko jedna z tych zmiennych zostanie zachowana (ponieważ nie można mieć dwóch różnych wartości tej samej zmiennej z danego dnia czy sezonu) - program losowo odrzuci jedną wartość.

Istnieje ograniczenie na to, jakie nazwy zmiennych można zmieniać - próba zmiany nazwy zmiennych „status” lub „województwo” bądź próba zmiany nazwy jakiegś innej zmiennej na którąś z tych dwóch nazw zakończy się błędem. Ponadto, nie można zmienić nazwy zmiennej „ma_email”, choć możliwa jest zmiana nazwy innej zmiennej na „ma_email”. Nie można także używać niedozwolonych znaków w nazwie zmiennej - zastosowanie mają tu te same ograniczenia, jak przy imporcie bazy (tylko cyfry, litery, podkreślenie).

Nie zapisuje się nazw zmiennych z użyciem cudzysłowu.

3.3. Rekodowanie odpowiedzi

Pomimo możliwości agregowania za pomocą zmieniania nazw zmiennych, jest już raczej jasne, że nie jest to bezpieczny sposób modyfikacji i użytkownik powinien korzystać z takich rozwiązań z dużą świadomością tego, jakie będą konsekwencje. Bezpieczniejszym rozwiązaniem jest posłużenie się funkcjonalnością „Rekodowanie odpowiedzi”, choć trzeba pamiętać, że w pewnych przypadkach określone operacje i tak będą możliwe jedynie poprzez zmienianie nazw zmiennych.

Rekodowanie odpowiedzi

nazwa_zmiennej_zmienianej, wartość_zmieniana = nowa_nazwa_tej_samej_zmiennej_dla_zmienianych_wartości, nowa_wartość
kolejne pary oddzielane nową linią (enterem) i bez przecinka na końcu

Rekoduj odpowiedzi

Rysunek 3.3: Interfejs do rekodowania odpowiedzi.

Rekodowanie odpowiedzi służy wyłącznie do zmiany nazwy zmiennej i określonych wartości tej zmiennej na inną nazwę zmiennej dla tych wartości lub po prostu na inaczej nazwane wartości, bez zmieniania nazwy zmiennej. Nadaje się do rekodowania zmiennych ilościowych i jakościowych, choć funkcjonalność ta powstała wyłącznie z myślą o zmiennych jakościowych. Wynika z tego następujące ograniczenie:

- w przypadku rekodowania odpowiedzi dla zmiennych ilościowych, istnieje wyłącznie możliwość zmiany konkretnych, poszczególnych wartości, np. 1 ha pszenicy na 10 ha pszenicy. Nie ma zatem możliwości tworzenia np. nowej zmiennej, która będzie zawierać przedziały dla jakiegś zmiennej ilościowej. Jest to podyktowane tym, że baza rolników została pomyślana raczej jako narzędzie do przechowywania danych w możliwie surowej formie, tj. aby użytkownik nie tworzył ogólnych zmiennych tam, gdzie da się stworzyć zmienne szczegółowe. Zmienna przechowująca informacje o areale pszenicy w przedziałach jest na bardziej ogólnym poziomie pomiaru niż zmienna przechowująca konkretne wartości areалу pszenicy. Oczywiście, jeśli

przeprowadzono badanie, w którym tylko w ten sposób pytano o pszenicę, to taką zmienną można zaimportować do programu, ale jeśli w programie istnieje zmienna szczegółowa, to nie powinno się tworzyć dodatkowej, bardziej ogólnej zmiennej. Mogłoby to ułatwiać późniejsze filtrowanie, ale nie sprawiałoby, że jakieś filtrowanie, które wcześniej nie było możliwe, teraz takie jest. To ograniczenie zostało stworzone po to, by aplikacja była bardziej wydajna, ponieważ im więcej rekordów w bazie, a zatem im więcej zmiennych, tym na większym wolumenie danych trzeba operować.

Najważniejsze w zrozumieniu, jak odbywa się rekodowanie odpowiedzi, jest zdanie sobie sprawy z tego, co dzieje się z nazwą zmiennej wtedy, gdy, podczas rekodowania odpowiedzi, zmieniamy jej nazwę. Na rys. 3.4 przedstawiono fragment bazy rolników - takiej, jaka jest przechowywana w aplikacji.

	A	B	C
1	telefon_1	zmienna	wartość
2	111111111	kolor_oczu	zielony
3	222222222	kolor_oczu	brązowy
4	333333333	kolor_oczu	niebieski

Rysunek 3.4: Uproszczony fragment bazy rolników.

Składnia poprawnego wyrażenia rekodującego odpowiedzi wygląda w ten sposób: „Stara nazwa zmiennej, wartość zmieniana = Nowa nazwa zmiennej dla zmienianych wartości, nowa wartość”. Wyrażenie „Nowa nazwa zmiennej dla zmienianych wartości” oznacza, że nie dochodzi do zmiany nazwy zmiennej, ale jedynie zmiennej dla określonych wartości. Gdy jako przykład wziąć zmienną kolor_oczu i chcieć zmienić wartość „zielony” na „turkusowy”, jednocześnie zmieniając nazwę zmiennej na „kolor_stawu_respondenta”, należy zapisać to w ten sposób:

kolor_oczu, zielony = kolor_stawu_respondenta, turkusowy

Wartości zmiennych nie są zapisywane z użyciem cudzysłowu, inaczej niż przy filtrowaniu. Użycie cudzysłowu sprawiłoby, że program nie odnalazłby żadnej wartości i nie doszłoby do zmiany. Powyższe polecenie przekształci bazę na postać widoczną na rys. 3.5. Widać, że nazwa zmiennej zmienia się wyłącznie dla tych wartości (odpowiedzi),

	A	B	C
1	telefon_1	zmienna	wartość
2	111111111	kolor_stawu_respondenta	turkusowy
3	222222222	kolor_oczu	brązowy
4	333333333	kolor_oczu	niebieski

Rysunek 3.5: Uproszczony fragment bazy rolników po rekodowaniu odpowiedzi.

które rekodujemy. Jeśli chcemy zachować poprzednią nazwę zmiennej, trzeba po prostu wpisać jej obecną nazwę, a nie nową.

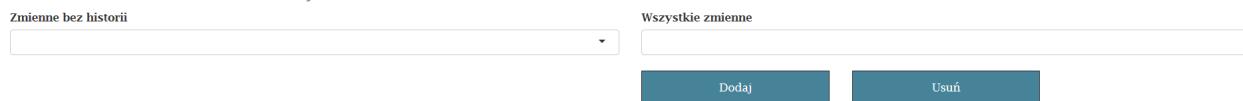
Rekodowanie odpowiedzi również pozwala agregować zmienne i również wiąże się to z tymi samymi konsekwencjami w możliwej utracie informacji, jak w przypadku zmiany nazwy zmiennej. Podobnie, ograniczono możliwość używanych nazw zmiennych - nie można w nazwach zmiennych używać słów „status” czy „województwo” oraz nie można w nowej nazwie zmiennej użyć niedozwolonych znaków - możliwe są tylko litery, cyfry, podkreślenie. Nie da się także zmienić nazwy zmiennej „ma_email”.

W nazwach zmiennych, ale również w nazwach wartości - a więc inaczej niż w przypadku filtrowania - nie używa się cudzysłowu.

3.4. Dodawanie i usuwanie zmiennych bez historii

Dla każdej zmiennej jej dane historyczne nie mogą być bardziej szczegółowe niż wyznaczone przez koniec i początek sezonu - jeśli zmienna posiada historię, jest to historia, w której obserwacja wydarza się raz w sezonie. Logika sezonowości nie jest jednak odpowiednia dla wszystkich zmiennych - można sobie wyobrazić, że zmienna „województwo”, opisująca miejsce, w którym znajduje się gospodarstwo rolne, nie tylko nie zmienia się co sezon, ale może nawet w ogóle się nie zmienia dla danego kontaktu.

Dodawanie i usuwanie zmiennych bez historii

Rysunek 3.6: Interfejs do dodawania i usuwania zmiennych bez historii.

Choć można by sobie wyobrazić wiele różnych stanów, które dla różnych zmiennych byłyby odpowiednie, to w programie dopuszczono tylko dwie możliwości: zmienna nie posiada historii lub posiada historię wyznaczaną przez sezony. Nie chodzi jednak o to, by zastanawiać się, jaki fragment świata powinien mieć historię, a jaki nie - z pewnością wiele, o ile nie wszystkie zmienne, mogłyby posiadać historię. Z drugiej strony, im mniej danych historycznych w bazie, tym bardziej wydajna powinna ona być. Ustalając, czy dana zmienna powinna mieć historię, należy odpowiedzieć na pytanie: czy dane historyczne dla tej zmiennej będą potrzebne?

Dane historyczne przydają się wtedy, gdy wiemy, że kontakt kiedyś spełniał kryterium wyszukiwania, później nie spełniał, a obecnie nie mamy informacji, czy je spełnia. Przy jakich zmiennych możemy założyć, że jest istotna szansa, iż obecnie kontakt spełni kryterium wyszukiwania (kryterium zakwalifikowania do badania, do którego szukamy respondentów)? Jeśli jako przykład wybrać zmienną „ma_email”, to jaka jest szansa, że ktoś, mający kiedyś adres email, później niemający, obecnie będzie go miał, tj. jaka jest szansa, że (1) ktoś mógłby mieć adres email, a później nie mieć go wcale; (2) ktoś, kto miał adres email, później nie miał go wcale, będzie go miał znów? Jeśli w obu tych przypadkach uznajemy szansę za tak małą, że nieznaczącą dla nas, warto dodać zmienną do zbioru zmiennych bez historii.

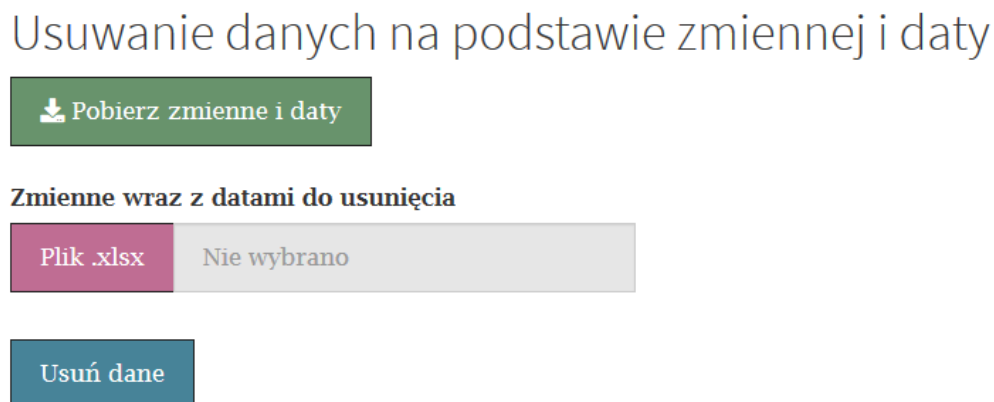
Zmienne w tym zbiorze są aktualizowane najnowszą wartością przy imporcie, a wartość poprzednia nie odkłada się w bazie danych. Decyzję o dopisaniu zmiennej do zmiennych

bez historii można cofnąć w dowolnym momencie - tak, jak w dowolnym momencie można zmienną dopisać - ale historia, która została skasowana (w wyniku wcześniejszego dodania zmiennej do zmiennych bez historii), nie będzie przywrócona.

Na rys. 3.6 przedstawiono interfejs opisywanej funkcjonalności. Po lewej widoczna jest lista zmiennych bez historii, natomiast po prawej stronie lista wygląda nieco inaczej - mimo że wydaje się pusta, po kliknięciu na nią pokażą się wszystkie zmienne w bazie rolników. Za jednym razem można wybrać więcej niż jedną zmienną, zatem za jednym razem można dodawać lub usuwać z listy zmiennych bez historii więcej niż jedną zmienną.

3.5. Usuwanie danych na podstawie zmiennej i daty

Wiele razy wspomniano do tej pory o wydajności aplikacji, w tym o tym, że zależy ona od wielkości bazy danych. Wielkość z kolei zależy w największym stopniu od liczby zmiennych i tego, jak bardzo historyczne dane są przechowywane. Zakłada się bowiem, że przyrost liczby zmiennych (i ich historii) będzie szybszy niż przyrost nowych kontaktów do bazy.

Rysunek 3.7: Interfejs do usuwania danych na podstawie zmiennej i daty.

Wtedy, gdy od pewnego momentu czasu (a dokładniej: sezonu) dane dla określonej zmiennej przestają mieć wartość, ze względów wydajnościowych powinno się usuwać takie rekordy. Usuwanie nie jest możliwe dla zmiennej „województwo” - zmienna ta i tak nie przechowuje historii - oraz dla zmiennej „status” (bez względu na to, jak stare są informacje o statusie, maksymalnie 20 statusów będzie zachowywanych). Usuwanie odbywa się poprzez wczytanie pliku zawierającego tylko dwie kolumny: „zmienna” i „sezon”, w takiej właśnie kolejności. Plik taki jest tworzony podczas pobierania zmiennych i dat (przycisk „Pobierz zmienne i daty”, rys. 3.7). Wygląd pobranego pliku przedstawia rys. 3.8.

W celu usunięcia zmiennych dla danych sezonów, trzeba pozostawić je w pliku, tj. pobrany wcześniej plik należy wczytać ponownie, pozostawiając w nim te zmienne i te sezony dla danej zmiennej, które chcemy usunąć z bazy danych i nacisnąć przycisk „Usuń dane”.

	A	B
1	zmienna	sezon
2	ma_email	2020-09-30
3	pszenica	2017-09-30
4	żyto	2020-09-30

Rysunek 3.8: Pobrany plik ze zmiennymi i datami (sezonami).

W poprzednim punkcie dyskutowana była kwestia zmiennych bez historii. Teraz warto zauważyć, że zmienne bez historii zawsze jako sezon będąwały podany obecny sezon, choć to naturalnie nie znaczy, że jeśli przy zmiennej widnieje wyłącznie obecny sezon, to jest to zmienna bez historii.

Rozdział 4

Kopia oraz wydajność bazy

4.1. Zapisywanie i przywracanie kopii

Aplikacja rozróżnia dwa rodzaje kopii - kopię stworzoną przez użytkownika oraz kopie stworzone automatycznie. Ta pierwsza jest tylko jedna - każda kolejna kopia użytkownika nadpisuje poprzednią. Kopie automatyczne tworzone są natomiast co dwa tygodnie i przechowywane przez pół roku. Z poziomu aplikacji możliwe jest zapisanie kopii użytkownika, przywrócenie kopii użytkownika oraz przywrócenie dowolnej istniejącej kopii automatycznej.

Zapisywanie kopii

Zapisz kopię użytkownika

Przywracanie kopii

2020-07-28
08:14:44

Przywróć kopię użytkownika

Wybierz datę ▼

Przywróć kopię automatyczną

Rysunek 4.1: Interfejs do zapisywania i przywracania kopii.

Kopie nie służą do ochrony przed awariami technicznymi, jak np. zniszczenie dysku twardego, na którym przechowywana jest baza danych, ponieważ znajdują się na tym samym dysku. Ich celem jest jedynie możliwość powrotu do stanu poprzedniego wtedy, gdy użytkownik podjął akcję, której konsekwencje okazały się negatywne. Zapisanie kopii użytkownika pozwala stworzyć kopię tuż przed podjęciem takiej akcji, natomiast kopie automatyczne pozwalają wrócić do poprzedniego stanu w sytuacjach, gdy błąd zauważono później.

Myśląc o bezpieczeństwie danych oraz o stanie bazy wolnym od błędów, trzeba zdać sobie sprawę z tego, że aplikacja „Baza rolników” jest niczym więcej, jak programem, który dokonuje transformacji danych. To dane wprowadzane do programu są cenne, a nie dane, które uległy obróbce. Oznacza to, że kluczowe jest nie tyle zabezpieczenie bazy przechowywanej przez program, ile zabezpieczenie danych, które użytkownik przygotował w celu zaimportowania do aplikacji. To one powinny być przetrzymywane w bezpiecznym miejscu, ponieważ gdyby nawet baza przechowywana przez program uległa zniszczeniu, wystarczy ponownie zaimportować dane, co przy nawet dużej ich liczbie nie powinno zająć więcej niż kilku godzin. Oczywiście, sam kod aplikacji również powinien być przechowywany w takim miejscu, choć dane gotowe do importu są ważniejsze - można by z nich bowiem korzystać nawet wtedy, gdy ta aplikacja nie istniałaby.

Kopia użytkownika jest zapisana wtedy, gdy wyświetlają się - widoczne na rys. 4.1 - data i czas ostatniego zapisu (obok przycisku „Przwróć kopię użytkownika”). Puste miejsce oznaczałoby, że do tej pory nie stworzono takiej kopii.

Ważne jest, gdy mowa o kopiach, jeszcze jedna sprawa - dostęp wielu użytkown-

ików w tym samym czasie do aplikacji. Jedną z możliwości działania aplikacji jest uruchomienie jej na serwerze, dzięki czemu wielu użytkowników w tym samym czasie może z niej korzystać. „W tym samym czasie” oznacza, że użytkownicy nie blokują sobie wejść do aplikacji, ale nie oznacza, że możliwe jest dokonywanie operacji równolegle. Jeśli użytkownik X importuje nowe dane do bazy i zajmuje to 20 sekund, to przez ten czas użytkownik Y nie otrzyma wyników wyszukiwania i dopiero po tym, gdy operacja zlecona przez użytkownika X zakończy się, program zacznie przetwarzać polecenie użytkownika Y. Wszyscy użytkownicy dzielą jedno środowisko - w przykładzie powyżej, użytkownik Y będzie dokonywał filtrowania na bazie danych przekształconej chwilę wcześniej przez użytkownika X. Dzielą jednak także kopie bazy. Może się więc zdarzyć, że użytkownik X stworzył kopię, dokonał modyfikacji i od razu po tym użytkownik Y stworzył kopię. W takiej sytuacji nie istnieje już kopia użytkownika stworzona przed modyfikacją, której dokonał użytkownik X, ale po jego modyfikacji. Sprawia to, że, mimo możliwości korzystania wielu użytkowników z aplikacji, wprowadzanie zmian do bazy nie powinno odbywać się przez więcej niż jedną osobę w tym samym czasie lub w krótkich odstępach czasu. Zagrożenia takie nie istnieją, gdy użytkownicy jedynie wyszukują dane.

4.2. Dodatkowe uwagi o wydajności bazy

Oprócz tego, co do tej pory zostało powiedziane o szybkości działania aplikacji, warto wymienić jeszcze jedną rzecz. Po każdej modyfikacji bazy, jest ona nie tylko aktualizowana w pamięci tymczasowej i udostępniana wszystkim użytkownikom korzystającym w tym czasie z programu, ale zapisywana na dysk. Szybkość zapisu zależy od kilku czynników. Bezpośrednio od wielkości bazy, ale także od szybkości dysku, liczby wątków procesora oraz wykorzystywanych w tym celu algorytmów. Aplikacja „Baza rolników” ma dwie wersje - jedną przeznaczoną na system Linux (jest to jednocześnie wersja, która nadaje się do działania na serwerze, choć go nie wymaga) oraz na system Windows. Obie wykorzystują odmienne funkcje do zapisu i odczytu. Z powodów związanych z kodowaniem znaków, wersja na system Linux jest o wiele szybsza. W przypadku dobrych dysków SSD, wielu dostępnych wątkach procesora i systemu Linux czas zapisu dużej bazy powinien wynosić kilka sekund, natomiast czas ten ulegnie wydłużeniu przy wolniejszych dyskach, mniejszej liczbie wątków procesora i systemu Windows do kilkudziesięciu sekund lub więcej. Sprawia to, że, modyfikując bazę, lepiej wykonywać operacje w jednym kroku, tzn. jeśli chcemy np. usunąć kilka numerów telefonów, zawiadzić kilka osób lub dodać kilka opisów zmiennych, kolejne telefony lub pary zmienna-opis lepiej wpisać w odpowiednie pole za jednym razem, oddzielić nową linią i wykonać pożądane działanie. Jeśli robilibyśmy to w osobnych krokach, baza po każdym z nich byłaby zapisywana.

Czas wczytania bazy jest dłuższy niż czas zapisu, ale baza nie jest ponownie wczytywana po każdej modyfikacji. Dzieje się tak tylko wtedy, gdy aplikacja na serwerze została wyłączona (celowo lub np. z racji zaniku prądu) lub zamrożona z tego powodu, że przez określony czas nikt z niej nie korzystał oraz wtedy, gdy przywracana jest któraś z kopii. Możliwe jest jednak ustawienie, aby aplikacja nigdy nie wchodziła w stan zamrożenia. Wczytywanie aplikacji (czyli wchodzenie na link) nie będzie się wtedy wiązać z

nadmiernymi opóźnieniami wynikającymi z ładowania bazy do programu.